

C/2024/4660

2024.8.9.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye
A kohéziós politika szerepe az EU bővítésének következő fordulóiban
(feltárási vélemény)

(C/2024/4660)

Előadó: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Tanácsadó:	Ioannis GRIGORIADIS, az előadó felkérésére
Felkérés:	Európai Bizottság, 2023.12.11.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2024.5.17.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2024.5.31.
Plenáris ülészet száma:	588.
A szavazás eredménye: (mellette/ ellene/tartózkodott)	181/2/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) hangsúlyozza, hogy az előcsatlakozási támogatási politika a bővítési politika nélkülözhetetlen eszköze, amelynek befolyása fokozható a béke és a jólét előmozdítása érdekében az európai kontinensen, különösen azokban a régiókban, ahol a békét és a stabilitást a közelmúltban megkérdőjelezték.

1.2. Annak érdekében, hogy a tagjelölt országokat felkészítsük a kohéziós politikai eszközök jövőbeli teljes körű végrehajtására, az előcsatlakozási támogatási politikát jobban hozzá kell igazítani az érintett régiók, valamint az uniós tagállamok határ menti régióinak erősségeihez, kihívásaihoz és szükségleteihez.

1.3. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az előcsatlakozási támogatási politika a tagjelölt országokban a társadalmi egyenlőtlenségek megelőzése és enyhítése érdekében szisztematikusan fektessen be a humántőke fejlesztésébe, az oktatásba és a társadalmi integrációba. Alapvető fontosságú a civil társadalmi szervezetekkel való kapcsolatok előmozdítása, és e szervezetek bevonása az előcsatlakozási támogatási politika tervezésének javításába.

1.4. A jövőbeli kohéziós politikában prioritásként kell kezelni a kiszolgáltatott csoportok védelmét, amelyek további komoly akadályokkal szembesülnek gazdasági és társadalmi fejlődésük tekintetében, és a jövőbeli csatlakozási folyamat során még több kihívással nézhetnek szembe.

1.5. A tagjelölt országok civil társadalmi szervezeteivel való szorosabb partnerségek nemcsak felbecsülhetetlenek a bővítési célkitűzések előmozdítása szempontjából, hanem az erős partnerség és a megosztott irányítás bevett elveinek alkalmazása révén összhangban vannak a hatékony és inkluzív fejlesztési stratégiákkal is.

1.6. Az előcsatlakozási támogatási politikának minden szükséges támogatást meg kell kapnia ahhoz, hogy az európai régiókban előmozdítsa a növekedést és a fellendülést; ez magában foglalja a zöld és digitális átállás megvalósítását, valamint a régiók segítségét a fennálló demográfiai, ipari, stratégiai és biztonsági kihívásokhoz való alkalmazkodásban.

1.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a kohéziós politika szerepének messze túl kell mutatnia az alapvető beruházásokon. A kohéziós politikának az intézmény- és kapacitásépítésre kell összpontosítania, beleértve az ikerintézményi programokat, valamint a civil társadalom és a szociális partnerek támogatását ⁽¹⁾. A balti államok tapasztalatai azt mutatják, hogy az intézményi kapacitások növelése lehetővé teszi a kohéziós politikai alapok hatékonyabb felhasználását, felgyorsítva az integrációt és a gazdasági növekedést ezekben az államokban. Ezek az alapok azt is elősegítették, hogy ezek az országok a hatékony közpolitikai döntéshozatal élvonalába kerüljenek.

1.8. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a bővítési hullámok a jelenlegi tagállamokra és régiókra is kihatottak, mivel az új tagállamok csatlakoznak az egységes piacához, és hatással vannak a nemzetközi értékláncre és az EU-n belüli munkaerő-migrációra. Ezért további forrásokra van szükség a tagjelölt országokkal határos régiókba, valamint a bővítés következtében az EU-ban és a globális értékláncokban bekövetkezett változások által súlyosan érintett mostani tagállamok régióiba történő beruházásokhoz.

1.9. Az EGSZB rámutat arra, hogy tekintettel a kihívások nagyságára, különösen Ukrajna esetében, nem elegendő kizárólag az előcsatlakozási támogatási politikára támaszkodni. Az EU-nak konkrét intézkedéseket kell hoznia – lehetőség szerint *ad hoc* mechanizmusok révén –, hogy biztosítsa a legsürgetőbb és legnagyobb kihívást jelentő kérdések, például a háború utáni újjáépítés hatékony kezelését. Ez elengedhetetlen a jövőbeli közpolitikák hatásának és előnyeinek maximalizálásához.

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU bővítése előtt álló egyik legnagyobb kihívás a jogállamiság csatlakozás utáni erodálódása lenne. Ezt a kockázatot mérsékelni lehetne azáltal, hogy az új csatlakozási szerződésekbe beépítenének a csatlakozás utáni megfelelés biztosítására szolgáló eszközöket, például a szavazati jogok és az uniós források felfüggesztésére irányuló hatékony módszereket, amelyeket az EU alapvető értékeinek és a jogállamiságnak a megsértése esetén alkalmaznának. Más, gyakran említett kihívásokat – például az uniós intézmények működését és az uniós költségvetésre gyakorolt hatásokat – átmeneti időszakok és uniós reformok révén lehetne kezelni a csatlakozási tárgyalások során ⁽²⁾.

1.11. Az Európai Bizottságnak a jövőbeli kohéziós politika reformjait a bővítési folyamattal párhuzamosan úgy kell irányítani, hogy fokozza a jelenlegi szakpolitikák hatékonyságát, a nagyobb rugalmassághoz és a pénzügyi szakosodáshoz kapcsolódó fokozott szakosodás és diverzifikáció alapján. Az intézményépítésre, a kormányzás reformjára és a civil társadalom bevonására irányuló párhuzamos erőfeszítések nélkül semmilyen pénzügyi támogatás nem képes a gazdasági jólét előmozdítására.

1.12. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy – különböző szakpolitikai intézkedések, többek között humántőke-beruházások révén – sürgős fellépésre van szükség az uniós tagjelölt országokból való kivándorlás megfékezése érdekében. A kivándorlás ugyanis tönkretelheti a gazdasági és társadalmi fejlődési potenciált.

1.13. Az EGSZB szerint mindenképpen javítani kell a fiatalok helyzetét a tagjelölt országokban. Erőfeszítéseket kell tenni a fiatalok készségeinek és foglalkoztatásának javítása, valamint a fiatalok oktatási és minőségi foglalkoztatási lehetőségeinek növelése érdekében, a lakhatási megoldásokkal párhuzamosan. Ösztönözni kell a párbeszédet, valamint a fiatalok ifjúsági garanciával kapcsolatos kezdeményezésekben való részvételét is.

1.14. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tagjelölt országokban többet törődjenek a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő emberekkel és csoportokkal. Nem elég őket beépíteni a védelmi rendszerekbe: a döntéshozatali folyamatban is figyelmet kell kapniuk, mivel ez a legjobb módja annak, hogy érvényesüljön a kohéziós politika első alapelve, azaz a „senkit nem hagyunk hátra” elv.

⁽¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Új növekedési terv és Reform- és Növekedéstámogató Eszköz a Nyugat-Balkán számára (COM(2023) 691 final és COM(2023) 692 final) (HL C, C/2024/4065, 2024.7.12, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/4065/oj>).

⁽²⁾ Darvas Z., M. Dabrowski, H. Grabbe, L. Léry Moffat, A. Sapir és G. Zachmann (2024) „Ukraine’s path to European Union membership and its long-term implications”, szakpolitikai tájékoztató, 2024. május, Bruegel.

2. Általános megjegyzések

2.1. Oroszország Ukrajna elleni agresszív háborúja nem csupán veszélybe sodorta egy európai állam szuverenitását és területi integritását. Egyértelműen kihívás elé állította az európai integrációt és az elmúlt 75 évben az európai integráció alapjául szolgáló politikai értékeket is. Ezért rendkívül fontos, hogy az Európai Unió szembenézzen a történelmi jelentőségű körülményekkel, és jelezze a Nyugat-Balkánnak és Kelet-Európának, hogy nem hagyja magára az orosz fenyegetéssel szembesülő államokat, hanem felgyorsítja az Európai Unióba való integrációjuk előmozdítására irányuló valamennyi erőfeszítést. A kohéziós politika eszközei hozzájárulhatnak az uniós bővítési kezdeményezések hatékonyságának növeléséhez a Nyugat-Balkánon és Kelet-Európában ^(?).

2.2. A kohéziós politika az Európai Unió egyik kiemelt politikájává vált. A Római Szerződésben való első említése óta a kohéziós politika az európai szolidaritás sarokköve, és hozzájárult az Európai Unió méltányosabbá tételéhez. Mint ilyen, nélkülözhetetlenné vált az EU bővítési politikai prioritásai között.

2.3. A bővítést helyesen nevezik az uniós külpolitika egyik leghatékonyabb eszközének. Bővítési hullámai révén az Európai Unió nagyobbá, erősebbé, békésebbé és igazságosabbá vált. Nem lenne túlzás azt állítani, hogy a bővítés békét, jólétet és biztonságot hozott az európai kontinensen.

2.4. Amint azt az uniós vezetők a granadai nyilatkozatban ^(*) kijelentették, a bővítés az európai polgárok gazdasági és társadalmi körülményei javításának és az országok közötti egyenlőtlenségek csökkentésének a motorja, és képviselnie kell az Unió alapját képező értékeket. Ez a nyilatkozat kiemeli, mennyire fontosak az előcsatlakozási támogatási politikák, amelyek az EU bővítésének alapvető részét képezik.

2.5. Rendkívül fontos, hogy az előcsatlakozási támogatási politikákat a tagjelölt országok rendelkezésére bocsássuk, mivel ez megkönnyíti a tagjelölt országok jövőbeli integrációját az Unióba, és növeli a kulcsfontosságú európai értékek vonzerejét mind a tagállamokban, mind pedig a tagjelölt országokban.

3. Szociális megfontolások és garanciák

3.1. Az EGSZB kulcsfontosságúnak tartja az EU-ba való felvételhez szükséges vívmányok tiszteletben tartását, gondolva itt többek között az alapvető jogokra, a szociális vívmányokra, valamint a civil társadalmi és szociális párbeszéd tiszteletben tartására és megerősítésére. Kiemelt figyelmet kell fordítani a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek jogainak teljes körű tiszteletben tartására. Ennek keretében megfelelő finanszírozást kell biztosítani a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek kapacitásépítéséhez a csatlakozásra váró országokban. A bővítésnek mind az új, mind a meglévő tagállamokban sikeresnek kell lennie a munkavállalók, a vállalatok, a kkv-k és a civil társadalmi szervezetek szempontjából.

3.2. Az EGSZB szilárd meggyőződése, hogy az uniós csatlakozási folyamat során a növekvő előnyök megszerzésére irányuló fokozatos és érdemeken alapuló megközelítés a legjobb módja annak, hogy az Unió bővítése felé haladjunk. Az Európai Bizottságnak javaslatot kell kidolgoznia a tagjelöltek intézményi összeköttetésének és az uniós intézmények – köztük az Európai Bizottság különböző főigazgatóságai – munkájához való hozzáféréseinek megkönnyítésére, többek között a csatlakozási folyamat során. Az Európai Bizottságnak gondoskodnia kell arról, hogy a kedvezményezettek kellő időben technikai segítségnyújtásban részesüljenek a közösségi vívmányok kiigazításához és végrehajtásához. Az EGSZB kéri a csatlakozási viták fragmentált megközelítésének egyértelmű elutasítását: a belső piachoz vagy annak egyes részeihez való szabad hozzáférést az alapvető jogokkal és a szociális vívmányokkal való teljes körű összhang feltételéhez kell kötni. Ugyanakkor a belső piachoz való hozzáférésnek tisztességes versenyen kell alapulnia, ami a gyakorlatban a vonatkozó uniós vívmányokhoz való igazodást jelenti (pl. a szociális, környezetvédelmi és állami támogatások tekintetében).

3.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU bővítéséről szóló viták lehetőséget kínálnak annak átgondolására, hogy az EU intézményi keretének hogyan kellene alkalmazkodnia. Gondoskodni kell az uniós intézmények reformjáról annak érdekében, hogy hatékonyabb, szociálisabb és progresszívebb intézményi keretet lehessen biztosítani az Európai Unió számára egy dinamikusabb és versenyképesebb uniós gazdaság megteremtése érdekében, amely jobb élet- és munkakörülményekkel, jobb versenyképességgel és jobban működő gazdasággal párosul.

^(?) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Új növekedési terv és Reform- és Növekedéstámogató Eszköz a Nyugat-Balkán számára (COM(2023) 691 final és COM(2023) 692 final) (HL C, C/2024/4065, 2024.7.12, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/4065/oj>).

^(*) <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2023/10/06/granada-declaration/>.

3.4. Az EU-nak reagálnia kell a növekvő egyenlőtlenségekre, és biztosítania kell, hogy javul a polgárok nehéz helyzete, amely a megszorító politikák régóta fennálló hatásai, a világválság és a 2022–2023-ban tapasztalt magas infláció miatt alakult ki.

3.5. Az EU bővítésére való tekintettel az EGSZB egy új beruházási költségvetési eszköz: az igazságos társadalmi-gazdasági átmenetet és a közjavakat szolgáló uniós szuverenitási alap kialakítását kéri, amely egyetlen polgárt és egyetlen régiót sem hagy hátra.

3.6. Erős európai iparpolitikára van szükség, jelentős és hatékony köz- és magánberuházásokkal, amely támogatja a minőségi munkahelyeket és a társadalmi haladást. Az európai gazdaság és a kohéziós politika jövője előtt álló fő akadály továbbra is a versenyképesség csökkenése.

3.7. Az Európai Bizottságnak hozzá kell járulnia a jövőbeli intézményi reformokról szóló vita irányításához:

3.7.1. a gazdasági kormányzás reformjának teljes körű, megfelelő és maradéktalan végrehajtását szorgalmazza annak érdekében, hogy a társadalmi igazságosság, a társadalmi haladás, valamint az emberek munka- és életkörülményeinek javítása, a környezet védelme legyenek a gazdaságpolitikák kulcsfontosságú célkitűzései, többek között a közszolgáltatásokba történő beruházások megerősítése révén;

3.7.2. biztosítani kell, hogy a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek nagyobb szerepet kapjanak a döntéshozatali folyamatban. Ezt csak a kohéziós politika fő értékeinek – például a szolidaritásban, a többszintű fejlesztésben és a többszintű kormányzásban érvényesülő partnerségi elvnek – a végrehajtásával lehet elérni.

4. Bővítés és kohéziós politika: a 2004/2007-es hullám tanulságai

4.1. Az EGSZB üdvözli az Európai Tanács 2023 decemberében született azon döntését, hogy megnyitja a csatlakozási tárgyalásokat Bosznia-Hercegovinával, Moldovával és Ukrajnával. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy ehhez egy sor előcsatlakozási támogatási politikai eszköz aktiválására van szükség a kulcsfontosságú uniós szakpolitikáknak a csatlakozásra váró államok körében történő előmozdítása érdekében.

4.2. Az előcsatlakozási támogatási politika kulcsszerepet játszott szinte valamennyi bővítésben, megkönnyítve az új tagállamok csatlakozását oly módon, amely számukra és az Unió többi része számára is előnyös volt. A jelenlegi kohéziós politika többek között azért jött létre, hogy segítse Spanyolországnak és Portugáliának az Európai Gazdasági Közösségbe való sikeres integrációját⁽⁹⁾. A következő bővítés immár a nyolcadik lesz a sorban. A korábbiak kivétel nélkül olyan folyamatok voltak, amelyek lehetővé tették az EU számára, hogy hatékonyan ötvözze a bővítést és a belső piac elmélyítését.

4.3. Az EGSZB szeretné kiemelni a 2004-es bővítés esetét, amely ez idáig a legnagyobb léptékű bővítés. A közép- és kelet-európai országok felkészítésére irányuló beruházások a finanszírozás későbbi növekedéséhez vezettek, hozzájárulva az infrastrukturális fejlesztésekhez, a termelő tőkébe, a humántőkébe, a közvetlen külföldi tőkebefektetésekbe, a jó környezeti állapotba és a foglalkoztatásba történő beruházásokhoz a 2004-ben csatlakozó valamennyi tagállamban. A bővítés megerősíti az egységes piac működését, és a többi tagállam előnyére is válik, mivel az egységes piac és a kohéziós politika valamennyi tagállam számára motort jelent a növekedéshez.

4.4. Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy az a bonyolult helyzet, amellyel számos tagjelölt ország szembesül, olyan kohéziós politikát tesz szükségessé, amely szilárd és az egyes országok egyedi körülményeire igazítható. Ilyen egyedi körülmények az intézményi kérdések számos tagjelölt országban, a konfliktus utáni helyreállítás Bosznia-Hercegovinában és Koszovóban⁽⁹⁾, valamint a konfliktus utáni bizonytalan jövő Ukrajnában. A kohéziós politika megteremtheti ezek alapjait azáltal, hogy az egyes országok helyzetétől függetlenül alapvető integrációs és fejlesztési beruházásokat biztosít.

⁽⁹⁾ presentation_final_report_20022024.pdf.

⁽⁹⁾ Ez a megnevezés nem érinti a jogállással kapcsolatos álláspontokat, továbbá összhangban van az 1244. (1999) sz. ENSZ BT-határozattal és a Nemzetközi Bíróságnak a koszovói függetlenségi nyilatkozatról szóló véleményével.

4.5. Az EGSZB rámutat arra, hogy az előcsatlakozási támogatási politika tekintetében igényre szabott megközelítésre van szükség, mérlegelve olyan ad hoc eszközök alkalmazását is, amelyek elsősorban technikai szakértelmet biztosítanak az EU és a tagállamok részéről. Albánia és Észak-Macedónia például eltérő gazdasági és társadalmi struktúrákkal rendelkezik, mint az uniós tagállamok. Ukrajnának pedig jelentős újjáépítési erőfeszítésekre lesz szüksége az orosz agressziós háborút követően. Az egyes országokra és régiókra vonatkozó, egyedi helyi alapú stratégia biztosítani fogja, hogy a kohéziós politikai beruházások az egyes országok és régiók sajátos fejlesztési igényeihez és prioritásaihoz igazodjanak.

4.6. Az EGSZB kiemeli a korábbi bővítések során a szinergiával kapcsolatban szerzett tapasztalatokat, mivel a jól végrehajtott kohéziós politika új tagok számára jelentette hosszú távú előnyei közé tartozik a fenntartható növekedés, a társadalmi kohézió és a versenyképesség javítása. Mindezen országok bevonása stabilizáló tényező is lehet Európa történelmileg széttagolt és konfliktusos része számára is, megermentve a sokkal nagyobb társadalmi és politikai stabilitás, és következképpen a fenntarthatóbb gazdasági fejlődés alapjait.

4.7. Mivel az Európai Unió egy újabb bővítési folyamatba kezd, amelynek célja, hogy tagjainak számát 27-ről 36-ra növelje, fontos emlékeztetni magunkat arra, hogy a kohézió érinti a bővítést. Konkrétabban, a jelenlegi bővítési folyamat jelentős hasonlóságokat mutat a 2004/2007-es bővítéssel a polgárok száma és a fejlettségi szintek tekintetében. Ezért segíthet abban, hogy levonjuk a tanulságokat a szakpolitika hatékonysága, végrehajtása és hatása, a folyamat inkluzivitása és a kezelt egyensúlyhiányokra gyakorolt hatás tekintetében.

4.8. Az előcsatlakozási támogatási alapok döntő szerepet játszottak abban, hogy felkészítsék a leendő tagállamokat a csatlakozást követő figyelemreméltó gazdasági teljesítményükre. A viszonylag kis beruházások előkészítették a terepet a gyors fejlődéshez, és a finanszírozás későbbi növekedéséhez vezettek, hozzájárulva az infrastrukturális fejlesztésekhez, a termelői tőkébe, a humántőkébe, a közvetlen külföldi tőkebefektetésekbe, a jó környezeti állapotba és a foglalkoztatásba történő beruházásokhoz a 2004-ben csatlakozó valamennyi tagállamban (7).

4.9. A granadai nyilatkozat kimondja, hogy „a bővítés geostratégiai befektetés a békébe, a biztonságba, a stabilitásba és a jólétbe”. Foglalkozni fogunk a prioritásainkat és a szakpolitikáinkat, valamint a cselekvési képességünket érintő kulcskérdésekkel. Ezáltal az EU erősebbé válik majd, és az európai szuverenitás is fokozódni fog.

4.10. A bővítés továbbra is Európa fő céljának számít, és ismét lehetőséget kínál az EU intézményi struktúrájának javítására.

4.11. A tagjelölt országok civil társadalmi szervezeteinek véleménye felbecsülhetetlen a bővítés jobb tervezése és az előcsatlakozási támogatási politikákkal való összehangolás szempontjából.

4.12. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EU bővítése nemcsak pénzügyi stresszt okoz majd, hanem jelentős stratégiai, politikai és pénzügyi előnyökkel is jár az Európai Unió számára (8). Ez különösen igaz Ukrajna, az EU legnagyobb tagjelölt országa esetében (9).

5. A kohéziós politika jelentősége az EU bővítésében

5.1. Az uniós tagjelölt nyugat-balkáni és kelet-európai országok fejlődéséhez erős pénzügyi és intézményi támogatásra van szükség, amely az EU előcsatlakozási támogatási politikáinak középpontjában áll. A kohéziós támogatást elengedhetetlen feltételnek kell tekinteni ahhoz, hogy sikeres legyen a leendő tagállamok tényleges integrációja az Európai Unióba.

(7) A kohéziós politika jövőjével foglalkozó magas szintű munkacsoport jelentése: High Level Report: Forging a Sustainable Future Together: Cohesion for a Competitive and Inclusive Europe, 2024. február, 42–44. o.

(8) Akhvediani Tinatin és Movchan Veronika, „The Impact of Ukraine's Accession on the EU's Economy: The Value Added of Ukraine” (Tallinn: ICDS, 2024), 28. o.

(9) Darvas Z., M. Dabrowski, H. Grabbe, L. Léry Moffat, A. Sapir és G. Zachmann (2024) „Ukraine's path to European Union membership and its long-term implications”, szakpolitikai tájékoztató, 2024. május, Bruegel.

5.2. A nyugat-balkáni tagjelölt országok gazdasága a közelmúltban kedvező jeleket mutatott. Ugyanakkor még sok a tennivaló a nyugat-balkáni gazdaságok európai átlaggal való konvergenciájának folyamatához való hozzájárulás érdekében; ezen intézkedések közé tartozik a gazdasági és politikai reform, a kapacitásépítés, a korrupció és az árnyékgazdaság elleni küzdelem, valamint a jogállamiság megerősítése. Oroszország Ukrajna elleni agresszív háborújának káros hatásai miatt kevesebb a remény az erősebb gazdasági fellendülésre.

5.3. Ukrajna és más kelet-európai tagjelölt országok gazdaságai példátlan kihívásokkal néztek szembe Oroszország agresszív háborúja miatt. Ukrajna csatlakozása javítaná az EU energiabiztonságát, és csökkenthetné az energiaköltségeket. Ezenkívül stabilizálhatná az EU keleti szomszédságát, és megerősíthetné az EU katonai és biztonsági képességeit. Ukrajna csatlakozásának az uniós pénzügyekre gyakorolt hatásával kapcsolatos félelmek eltűntek, mivel a bővítés költségei jelentősek ugyan, de továbbra is kezelhetők lesznek. A háborús segélyek biztosítása és a háború utáni gazdaságfejlesztési intézkedések tervezése az európai előcsatlakozási támogatási politika alapvető elemévé vált ⁽¹⁰⁾.

5.4. Az előcsatlakozási támogatási politika nem elégítheti ki az EU bővítésével kapcsolatos szükségleteket az európai növekedési modell, valamint az Európai Bizottság Nyugat-Balkánra vonatkozó új növekedési tervének kellő figyelembevételével. A kohéziós politika pillérei a következőkre összpontosítanak:

5.4.1. az uniós egységes piaccal való gazdasági integráció fokozása. Hét kiemelt intézkedést javasol:

1. Az áruk szabad mozgása
2. A szolgáltatások és munkavállalók szabad mozgása
3. Hozzáférés az egységes európai térséghez (SEPA)
4. A közúti szállítás megkönnyítése
5. Az energiapiacok integrációja és dekarbonizációja
6. A digitális egységes piac
7. Az ipari ellátási láncokba való integráció

5.4.2. a Nyugat-Balkánnal való gazdasági integráció előmozdítása a közös regionális piac révén;

5.4.3. az alapvető reformok felgyorsítása – többek között az „alapkérdések” témakörében –, a Nyugat-Balkán támogatása az uniós tagság felé vezető úton, valamint a fenntartható gazdasági növekedés javítása, többek között a külföldi beruházások vonzása és a regionális stabilitás megerősítése révén;

5.4.4. a reformtámogató pénzügyi segítségnyújtás növelése.

5.5. Az olyan kihívások, mint a klímaválság, az infláció, a migráció, a társadalmi reziliencia, a digitalizáció és az innováció mind létfontosságúak, tekintettel Európa és a világ stratégiai és gazdasági körülményeire.

5.6. Az Európai Bizottságnak kell irányítania a jövőbeli intézményi reformokról szóló vitát az Európa jövőjéről szóló konferencia következtetéseit és a Szerződés módosítására irányuló javaslatokról szóló európai parlamenti állásfoglalás alapján, figyelembe véve a szociális jogok európai pillérének fejlődését. Ez csak a kohéziós politika fő értékeinek érvényesítésével érhető el.

5.7. Véleményében az EGSZB kiemelten fontosnak tartja a „kohéziós politika 2.0” koncepcióját ⁽¹¹⁾, amely kitér a megosztott irányításra, a regionális megközelítésre, az előfinanszírozásra és a társfinanszírozási arányokra.

⁽¹⁰⁾ A Bruegel Intézet 2024. márciusi dokumentuma.

⁽¹¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és a kohéziós politika: A kohéziós politika 2.0 felé (feltáró vélemény) (HL C, C/2023/859, 2023.12.8, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/859/oj>).

5.8. A tagjelölt országok szociális partnereivel és civil társadalmi szervezeteivel folytatott párbeszéd és együttműködés is rendkívül fontos. A szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket be kell vonni a kohéziós politika valamennyi szakaszába, a tervezéstől kezdve egészen a végrehajtásig és a felülvizsgálatig. A gazdasági és szociális partnerek bevonása és részvétele elősegíti a felelősségvállalást, a szerepvállalást, valamint a szakpolitikák kialakításának és irányításának holisztikus megközelítését, és a források hatékony felhasználásához vezet.

5.9. A 2004/2007-es bővítéshez hasonlóan a kohéziós politikát nem szabad a pénzügyi támogatás szinonimájának tekinteni. Minden támogatási intézkedésnek magában kell foglalnia a közigazgatás és a civil társadalom kapacitásépítését, valamint az intézményfejlesztést is, mivel ez segíti az intézkedések hatékonyságát és a kohéziós politika végrehajtásának előkészítését.

5.10. A kohéziós politikának különösen azt kell figyelembe vennie, hogy a bővítés milyen hatással lesz Bulgária, Románia, Magyarország, Horvátország, Görögország, Lengyelország és Szlovákia uniós csatlakozásra váró országokkal szomszédos régióira. E szakpolitika sikeréhez elengedhetetlen a határokon átnyúló együttműködés.

5.11. Az EGSZB ezért egy ambiciózusabb többéves pénzügyi keretet szorgalmaz a következő programozási időszakra, hogy hatékonyan lehessen kezelni a bővítés kihívásait.

5.12. Az uniós intézmények és a tagállamok által kialakított és végrehajtott kohéziós politikával kapcsolatos sokéves tapasztalatok egy sor norma és gyakorlat, a „kohéziós kultúra” kialakulásához vezettek. Ennek a kohéziós kultúrának a bővítési folyamat és a csatlakozási tárgyalások révén a tagjelölt államokban való elterjesztése az EU egyik legfontosabb prioritása kell, hogy legyen.

6. A civil társadalom hangja

6.1. A tagjelölt országok civil társadalmi szervezetei negatívan vélekednek az előcsatlakozási politikák saját országukban történő végrehajtásáról.

6.2. A szociális párbeszéd és a civil társadalom szociális partnereivel folytatott konzultáció elengedhetetlen. A képviseleti szervezetek azonban azt állítják, hogy ezeket az eszközöket nem veszik hatékonyan és ténylegesen figyelembe a bővítési folyamatokban és a döntéshozatalban.

6.3. A legkiszolgáltatottabb csoportokra irányuló figyelem alapvető fontosságúnak tekinthető, a képviseleti szervezetek azonban azt állítják, hogy ezek a csoportok nem kapnak kiemelt figyelmet, szociális védelmük elégtelen, és nem veszik őket számításba a döntéshozatal során.

6.4. A válaszadók túlnyomó többsége úgy nyilatkozott, hogy tisztában van a kohéziós politikában a többszintű kormányzás és a megosztott irányítás fő elveivel, valamint a partnerségi elv alkalmazásának módjával.

6.5. A Nyugat-Balkánra vonatkozó új növekedési tervet egyedülálló lehetőségnek tekintik arra, hogy az előcsatlakozási támogatás humántőkével kapcsolatos, valamint gazdasági és társadalmi vonatkozásaira összpontosítsunk. A tagjelölt országokat be lehet vonni az előcsatlakozási támogatási politikáról szóló vitába ⁽¹²⁾.

6.6. A szakképzett munkaerő kivándorlása az egyik legnagyobb veszélyforrás a tagjelölt országok gazdaságára és társadalmára nézve. A fiatalokat az intézményekbe vetett bizalom hiánya, valamint a motiváció és a lehetőségek hiánya, többek között az oktatási rendszer hiányosságai ösztönzik a kivándorlásra. Sürgető problémát jelent a munkanélküliség, illetve a minőségi foglalkoztatás hiánya és a fiatalok lakhatási nehézségei. Megfogalmazódott továbbá, hogy az ifjúsági garanciával kapcsolatos kezdeményezésekben elégtelen a párbeszéd és a részvétel.

⁽¹²⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Új növekedési terv és Reform- és Növekedéstámogató Eszköz a Nyugat-Balkán számára (COM(2023) 691 final és COM(2023) 692 final) (HL C, C/2024/4065, 2024.7.12, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/4065/oj>).

6.7. A fogyatékossgal élő személyek az állami támogatás elmaradásáról számolnak be. Azzal, hogy nem fordítanak figyelmet a legkiszolgáltatottabb csoportokra, a tagjelölt országok eltávolodnak a kohéziós politika alapvető célkitűzésétől, a „senkit nem hagyunk hátra” elvtől.

Kelt Brüsszelben, 2024. május 31-én

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE